

BUDATÍNSKY HRAD

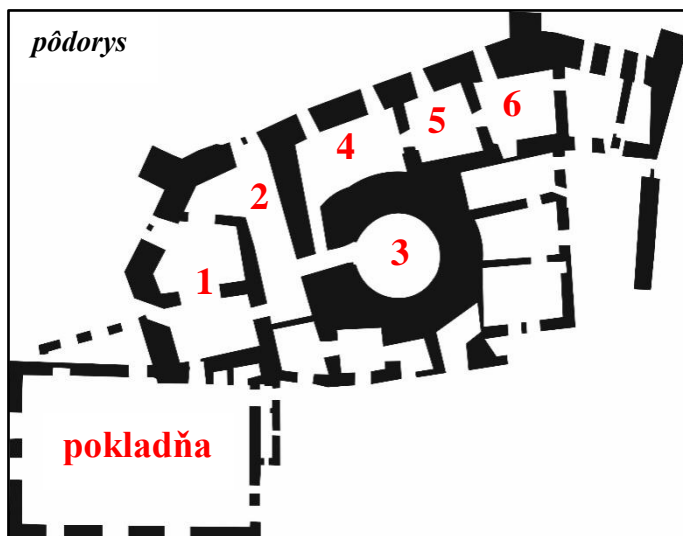
Dobrý deň.

Vitajte na Budatínskom hrade!

Miestnosti nasledujú za sebou, v smere prehliadky. Odporúčame riadiť sa pôdorysmi – plánikmi.

1 – Archeologická expozícia

Vašu prehliadku začínate v archeologickej expozícii „Pred hradbami, za hradbami“, ktorá je rozdelená na dve časti. Prvá časť je venovaná vývoju osídlení (od hradísk po kamenné hrady) na severozápadnom Slovensku od praveku po stredovek. Nájdete tu dva modely – ideový model hradiska v lokalite Divinka – Veľký vrch a model prierezu obranným valom, ktorý zvyčajne chránil hradisko. Jednotlivé vitríny obsahujú archeologické nálezy z okolia Žiliny zo spomínaných období (pravek – stredovek).

2 – Maľby

Na piatich maľbách môžete vidieť reprodukcie rakúskeho krajinkára Thomasa Endera z 19. storočia. Zachytávajú podobu piatich hradov severozápadného Slovenska – (v smere od okna) Súľov, Lietava, Hričov, Starhrad, Strečno a Budatín. Na televízore si môžete všimnúť fotografie aktuálnej podoby hradov.

3 – Prízemie veže

Na prízemí veže, objavenom až v roku 2006, sa nachádza klenotnica Považského múzea. Obsahuje vzácne zbierkové predmety, napr. najstaršie zbierkové predmety múzea – pazúrikové čepielky lovcov mamutov z doby kamennej (vitrína naľavo), kolekcie mincí rímskych cisárov či drevené gotické plastiky.

4 – Model hradu (14. storočie)

Druhá časť archeologickej expozície je venovaná samotnému Budatínskemu hradu. Postupne uvidíte tri modely hradu. Prvý model zachytáva najstaršiu podobu hradu zo 14. storočia. Budatínsky hrad bol postavený na nízkom skalnom brale (umelo vytvorený násyp) na sútoku Váhu a Kysuce ako strážny objekt, keďže popri týchto riekach viedli dôležité obchodné cesty. Prvým majiteľom hradu bol rod Balašovcov. Následne ho násilne zabral Matúš Čák Trenčiansky. Po jeho smrti sa stal kráľovským majetkom. Najstaršou časťou hradu je valcovitá veža. Pôvodne bola obohnaná nízkou hradbou a vodnou priekopou, cez ktorú pravdepodobne viedol padací most (vďaka vodnej priekope je Budatínsky hrad vodným hradom). Na začiatku 15. storočia došlo k poškodeniu hradu (zrejme kvôli zrúteniu umelého násypu) a na určitý čas ostal opustený – využíval sa napr. na falšovanie peňazí (peňazokazecká dielňa).

5 – Model hradu (16. storočie)

Druhý model predstavuje podobu hradu v 16. storočí, kedy boli majiteľmi Suňogovci. V tomto období došlo k rozsiahlej prestavbe hradu – veža bola takmer celá postavená nanovo, vznikli nové palácové priestory zastrešením pôvodnej hradby (horný hrad). Došlo

k čiastočnému zasypaniu vodnej priekopy – na jej mieste vzniklo nové opevnenie a na nové múry boli zvnútra pristavené nízke hospodárske budovy (dolný hrad).

6 – Model hradu (18. storočie)

Tretí model zachytáva podobu hradu v 18. storočí, keď dosiahol svoju najväčšiu rozlohu. Suňogovci realizovali ďalšiu prestavbu – na juhozápadnej strane bol vybudovaný veľký dvojpodlažný barokový palác, na ktorý bola napojená kaplnka (severozápadná strana). V neskoršom období (1848/49) bol palác zničený. Postupne došlo k zasypaniu vodnej priekopy, keďže už neplnila obrannú funkciu. Na konci 18. storočia sa majiteľmi hradu stali Čákiovci, ktorí taktiež realizovali viaceré prestavby – posledná v rokoch 1921 – 1923 realizovaná posledným majiteľom, grófom Gejzom Čákim.

7 – Nábytok 19./20. storočie

V tejto miestnosti môžete vidieť nábytok z prelomu 19. a 20. storočia, ktorý je príkladom nábytku z čias posledného majiteľa. Nábytok v celom hrade nie je pôvodný (len zo zbierok múzea), pretože hrad bol na konci 2. svetovej vojny vyrabovaný.

8 – Nábytok 19. storočie

V tejto miestnosti sa nachádza klasicistický nábytok z konca 19. storočia. Na stenách môžete vidieť portréty príslušníkov rodu Čáki.

9 – Lovecká miestnosť

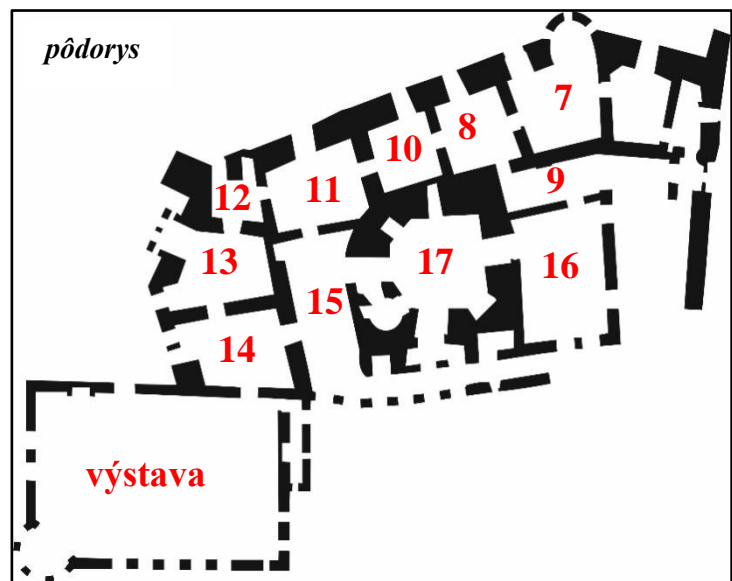
Nachádzate sa v loveckej miestnosti zdobenej loveckými trofejami – najmä jelenie parožia z prelomu 19. a 20. storočia (pôvodne z Transylvánie). Na veľkej fotografii je zachytený posledný majiteľ hradu, Gejza Čáki, ktorý na hrade žil až do roku 1945. Na konci 2. svetovej vojny vojaci Červenej armády spolu s miestnymi obyvateľmi hrad vyrabovali a následne boli Gejzovi všetky majetky znárodnené. Gróf Čáki býval niekoľko rokov v dome svojich bývalých zamestnancov neďaleko hradu a v roku 1961 odišiel za svojou dcérou Natáliou do Francúzska. Tam strávil zvyšok života a v roku 1974 ako 95-ročný vo Francúzsku aj zomrel.

10 – Nábytok 18. storočie

V tejto miestnosti môžete vidieť barokový a rokokový nábytok z konca 18. storočia. Na väčšom stolíku je umiestnený rodokmeň posledného majiteľa, grófa Gejzu Čákiho. Na stenách si môžete všimnúť obraz Rudolfa Pongráca a jeho manželky Sidónie z kaštieľa v Krasňanoch.

11 – Prvá svetová vojna a vznik ČSR

Táto miestnosť je venovaná 1. svetovej vojne a vzniku ČSR. Nájdete tu 2 uniformy, v akých bojovali slovenskí muži (vitrína – rakúsko-uhorská uniforma, figurína – legionárska uniforma). Počas vojny bol v blízkosti Žiliny zriadený zajatecký tábor. Zajatci žili v ťažkých podmienkach a pomáhali si, ako vedeli (vitrína – malý prsteň, ktorý vyrobil z vlasov ruský zajatec a vymenil ho za chlieb). Po skončení 1. svetovej vojny došlo k rozpadu Rakúsko-Uhorska a vzniku ČSR (na stene – zákon o vzniku ČSR a Deklarácia slovenského národa).

Na obrazoch môžete vidieť 3 významné osobnosti, ktoré sa zaslúžili o vznik ČSR – Tomáš Garrigue Masaryk, Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik (pod jeho obrazom – model a úlomok z lietadla, na ktorom havaroval).

12 – Remeslá a cechy

V tejto miestnosti môžete vidieť predmety spojené so žilinskými remeselníkmi a cechmi, napr. cechové truhlice, pečatidlá, zástavu, flášu, vandrovné knižky, zvolávacie tabuľky (Keď sa konala cechová schôdza, cechmajster vyvesil na dvere tabuľku, aby ostatní vedeli, že sa schôdza koná. Za neúčast' hrozila pokuta.) Takisto sa v miestnosti nachádza tzv. prevét – historická toaleta (výklenok s otvorom).

13 – Dejiny Žiliny

Nachádzate sa v miestnosti venovanej histórii mesta Žilina. V stredoveku mala Žilina právo meča – richtár ako hlavný sudca mohol odsúdiť zločinca na najvyšší trest, trest smrti (5 katovských mečov s „tupým“ hrotom, nad dverami ruka s mečom – symbol práva meča, veľký obraz bohyne spravodlivosti). V jednej z vitrín môžete vidieť 2 mažiare na strielanie, richtársku misu používanú pravdepodobne pri krstoch alebo pri popravách (kat si v nej umýval ruky) a faksimile Žilinskej mestskej knihy – údajne najstaršia písomná pamiatka slovenského jazyka, ktorá obsahuje zápisy v latinčine, nemčine a starej slovenčine (prvý záznam v slovenčine z roku 1451).

14 - Kuriozity

V tejto miestnosti si môžete všimnúť zbierkové predmety z viacerých fondov múzea – geológia (kosti mamuta), etnológia (hračky), zoológia. Takisto sa tu nachádza stredoveká cirkevná truhlica, ktorá predstavuje najťažší predmet múzea (500kg). Pôvodne sa nachádzala vo veži farského kostola a zbierali sa do nej nielen peniaze, ale aj dôležité dokumenty.

15 – Zimná záhrada

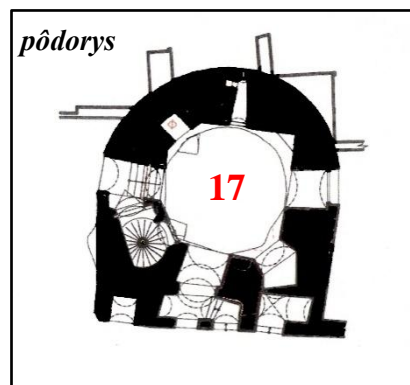
Nachádzate sa v Zimnej záhrade, ktorá bola určená na oddych a relax. Oproti oknám môžete nájsť výklenok s kamenným erbom Suňogovcov, ku ktorému sa viaže povest' o zamurovanej Kataríne Suňogovej. Do výklenku ju dal zamurovať jej vlastný otec, pretože sa odmietla vydať za muža, ktorého jej vybral (Ján Jakušič), keďže milovala iného (František Forgáč). Podľa povesti ju prišiel František po 3 dňoch zachrániť. Keď sa však Jakušič o tom dozvedel, vyzval Františka na súboj, pri ktorom ho zabil a Katarína si aj tak musela zobrať Jakušiča.

16 - Jedáleň

Dostali ste sa do jedálne, ktorá bola do súčasnej podoby upravená v 20. rokoch 20. storočia. Sú tu umiestnené jediné dva pôvodné kusy nábytku (stoly) zo zariadenia hradu, keďže hrad bol na konci 2. svetovej vojny vyrabovaný.

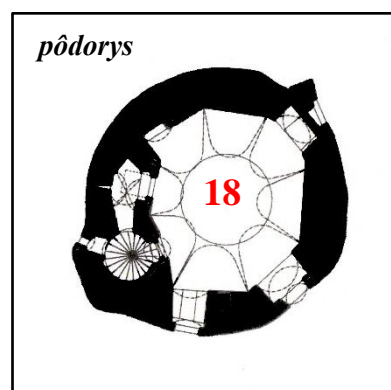
17 – Prvé poschodie veže

Nachádzate sa na 1. poschodí veže. Keď sa pozriete nad seba, vidíte, že miestnosť je veľmi vysoká – pôvodne sa tu nachádzalo ďalšie poschodie, ktoré však zaniklo. Na kozube je latinský nápis (motto Suňogovcov), ktorý v preklade znamená: „Oheň a umenie nahrádzajú nedostatky prírody.“ Rok 1551 je rokom ukončenia prvej veľkej prestavby realizovanej Suňogovcami. Vedľa kozubu sa nachádza ďalší prevét.

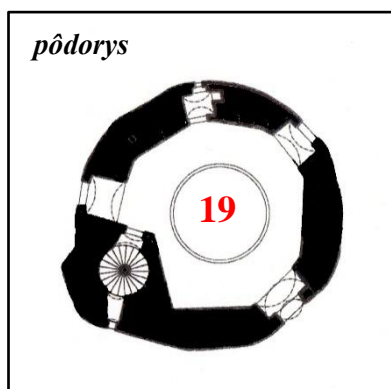
18 – Druhé poschodie veže

Dostali ste sa na 2. poschodie veže. Na jednej zo stien môžete vidieť zaujímavú kresbu pochádzajúcu z 18. storočia – nie je známy autor a ani to, čo kresba predstavuje. Pod ňou sa nachádza pôvodné schodisko. Miestnosť je venovaná historickým mapám, najmä mapám Žiliny – napr. katastrálna mapa z 18. storočia (každý pozemok je označený menom majiteľa). Okrem máp Žiliny tu môžete nájsť maľovanú mapu Kysúc (18. storočie) alebo veľkú mapu Uhorska (1769).

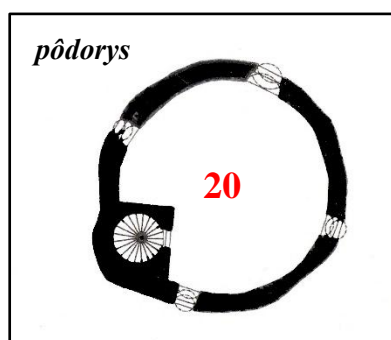
19 – Tretie poschodie veže

Nachádzate sa na 3. poschodí veže. Pôvodne toto poschodie spolu s predchádzajúcim slúžilo ako veľká knižnica (zriadil ju gróf Gejza Čáki). Knihy sa nezachovali, keďže hrad bol na konci 2. svetovej vojny vyrabovaný. V súčasnosti sa miestnosť využíva ako obrazáreň/galéria obsahujúca svetské a cirkevné obrazy najmä z baroka. Najstarší obraz pochádza zo 16. storočia – Svätá rodina (najmenší obraz). Okrem obrazov môžete v miestnosti nájsť tretí prevét.

20 – Štvrté poschodie veže

Dostali ste sa na 4. poschodie veže. Na stenách môžete vidieť 4 drevené panely. Za nimi sa nachádzajú 4 hodiny veže, ktoré sú napojené na satelit (tmavý valček v strede hore). V miestnosti je umiestnená expozícia hodín. Vzácnosťou je pôvodný vežový hodinový stroj zo začiatku 20. storočia (čierny), ktorý ako prvý riadil vežové hodiny. Pod satelitom v skrini je umiestnený ďalší hodinový stroj (zelený) zo 60. rokov 20. storočia, ktorý je tiež nefunkčný.

ĎAKUJEME ZA VAŠU NÁVŠTEVU